

Társadalmi kohézió, méltányosság és egyenlőség

Az Európai Unió gazdasága versenyhelyzetben van az Amerikai Egyesült Államokkal együtt gazdasági tömböt alkotó és a távol-keleti központú gazdasági tömörüléssel. Ebben a verseny helyzetben Európa a harmadik helyen áll, az 1990-es évektől a leszakadása folyamatos, az „utolérés” stratégiája kudarcot vallott. Az Európai Bizottság 1993-ban közzé tett *Zöld könyve* figyelmeztet a versenyképesség megromlására, ha az EU-ban és annak országaiban a társadalmi kohéziót nem javítjuk, mint a versenyképességet erősítő tényezőt. Az Európa Tanács 2000. lisszaboni csúcserkeztetének záródokumentumában ez áll: „a jelenlegi gazdasági helyzetben itt az ideje olyan gazdasági és szociális reformoknak, amelyek a versenyképességet és a szociális kohéziót ötvöző előremutató stratégiát alkotnak”, s a zárónyilatkozat egyik fejezetcíme is így hangzott: zárónyilatkozatnak a társadalmi kohézió előmozdítására hivatott intézkedéseket taglaló fejezete *„Az európai szociális modell megújítása az emberi erőforrások fejlesztésével és az aktív jóléti állam építésével.”*

A szociális védelem korszerűsítése, a nemek közötti egyenlőség, a hátrányos helyzetű és fogyatékkal együtt élő társadalmi rétegek beilleszkedési folyamatának gyorsítása, a hátrányos helyzetű régiókban élők gazdasági és társadalmi felzárkóztatása, a szociális párbeszéd erősítése fontos kritériumok abban, hogy az EU versenyképessége növekedjen, s fenn lehessen tartani az Európai Szociális Modellt. Az EU ennek érdekében a közösségi jog „puha” változatát, a „nyitott koordináció módszerét alkalmazta, s Szociálpolitikai Menetrendet állított össze, forrást biztosított a programok megvalósításához. Az egyes EU-s államok belátásuk szerint szabályozták a versenyképességet és társadalmi kohéziót erősítő szakterületeket, így Magyarország is.

Wim Kok és a de Lamothe bizottságok egymásnak is ellentmondó jelentése, az Európa 2020 stratégia módosították a „menetrendet”, de nem oldották meg az egyes EU-s országok közötti nagy eltéréseket a gazdasági teljesítményben, a jóléti állam szolgáltatásaiban. Az *„Európa 2020 az intelligens fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája”* öt célja között van az oktatásügy fejlesztése, valamint a társadalmi befogadás és szegénység elleni küzdelem. Az új célok megvalósítására csak akkor van esély, ha az Európai Unió államai mindegyikében a létező és életre hívható felelős hálózatok mindegyike elvégzi a maga feladatát.

A Policy Research Initiative a társadalmi kohézió három összetevőjét a következőkben látja: bizalom, kölcsönösség, remény. Társadalmi kohézió nem más, mint egy állandósult folyamat, amelynek során az emberek közösségben értékeket osztanak meg egymással, és egyenlő feltételek mellett közösen próbálnak megfelelni a kihívásoknak. A társadalom szerkezetében keletkező folyamatban az esélyegyenlőség (equity) rendező elv, amelyek mindenki számára hozzáférést biztosítanak a társadalom által felkínált javakhoz, jogokhoz, szolgáltatásokhoz. A társadalmi kohézió a helyi társadalom létvizonyaiban ismerhető fel leginkább,

amelyben konkrét a személyiség kötődése közösségekhez, ahol megnyilvánulhat elégedettsége és reménye a perspektívák elérésére (emocionális dimenzió), s ahol a konkrét közösségben vállalhat kooperációt, részt vesz a közös cselekvésben, integrálódik a közösségek révén a társadalomba (akció dimenziója).

Hazánkban kialakultak a társadalmi kohézió megerősítését szolgáló intézményrendszerek, amelyek működéséről az állam gondoskodik, vagy a civil szféra vállalkozásai, vagy nonprofit szervezetei végzik azt. A civil szférában létező szervezetek esetében – a funkcióik ellátása érdekében – átgondoltabb pénzügyi támogatásra lenne szükség. A társadalmi kohéziót támogató szervezetek működésének jogi szabályozása az EU irányelveit követik, a szakterületeken végzendő feladatok összehangolása folyamatos.

Egy *„mind mapping”* műhelymunka tanulságait mégis érdemes feleleveníteni (2016.10.28.) Három munkacsoportban végzett munka alapján az látszik, hogy a társadalmi kohézió, egyenlőség és integráció néhány kedvezőtlen jelenség miatt lassú, ezek:

- az individualizált gondolkodás túlsúlya
- az öntevékenység – az öngondoskodás hiánya
- működőképes közösségek számának szűkülése (család is!)
- emberek közötti és szervezetek közötti bizalom hiánya, bizalmatlanság ember és szervezet között
- az empátia hiánya
- önbizalom hiánya
- eljárások, módszertanok, koncepciók hiánya
- a társadalmi diskurzusok szűkös volta
- kettészakadt Európa és kettészakadt Magyarország
- a téri és társadalmi egyéni élethelyzetek halmozott hátrányai

A változásokat, a fejlődést nem lehet hosszan elnyúló spontán folyamatokra hagyni. A szakképzés és az általános felnőttképzés intézményei, szervezetei képesek felgyorsítani a társadalmi kohézió, integráció optimális változásait, ezért óriási a felelősségük.

Egy életen át történő tanulás, *a life long learning* a mai korban nélkülözhetetlenné vált mind az egyén, mind a közösség számára. A permanensen megjelenő új kihívásokhoz való folyamatos alkalmazkodás kompetenciája teszi lehetővé az egyéni boldogulást, a közösség gazdagodását. Bizonyos, hogy a társadalmi kohézió kialakítása tudatformáló feladat, a felnőtt lélek mérnökeinek feladata, amelyhez háttér a közgazdaságtudomány, a politikatudomány. Az életkísérő tanulás kiterjesztését kell vállalni, a tanuló társadalom felépítését, amelyben például a művelődési ház, a könyvtár, a múzeum, a népfőiskola lokális segítő lehet. A globális világban a változás állandósul, az állandóság átmenetivé válik, a felnőttképzés tudománya a jövő egyik társadalommegtartó tudománya és folyamata, s ezt érdemes időben felfedezni.

A világ globális tudáspiacán, vagy akár az európai vagy nemzeti tudáspiacokon jobbra a formális és non-formális szervezetekben szerzett tudás jelenik meg. Kritikus társadalmi problémák kezelésére, élethelyzetek megoldására már az előző század első

harmadában felfedezték a járulékosan vagy céltudatosan, de nem iskolai formában szerzett tapasztalati tudást, az informális tudást. Ez a tudás mérhető, elismerhető és beszámítható a kompetenciadeficités társadalmakban, s éppúgy termelő ereje van, mint az iskolában szerzett tudásnak.

(„recognition of non-formal and informal learning” RFNIL)

Az ember nem termelő gép, hanem szakmai és általános emberi tudás, tulajdonságok/minőségek, érzelmek és gondolkodás,

motiváció és cselekvési kompetenciák komplex egysége, amely egyszerre van jelen a helyi társadalomban, az állam strukturált népességében, Európában és a világ társadalmában, s minden rendszerben másként fontos.

Prof. Dr. phil. Dr. habil. Sári Mihály
nyugalmazott rektor helyettes, főiskolai tanár
sari.mihaly@yahoo.com

Migráció és demográfia

„úgy érzem, mintha két farkas hadakozna a szívemben egymással.

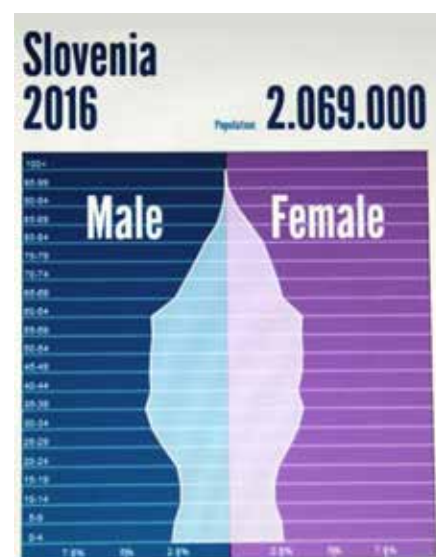
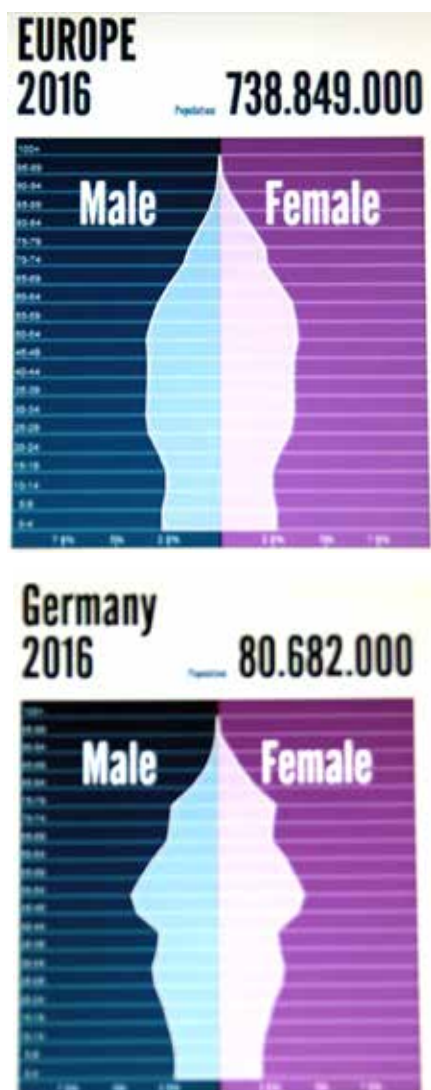
Az egyik farkas bosszúra éhes, dühös és vad. A másik farkas szeretetteljes és könnyőriületes.”

A fiúcska megkérdezte az öreget: „melyik farkas fogja megnyerni a küzdelmet a szívemben?”

A nagypapa így válaszolt: „az, amelyiket táplálom.”

(Horváth Tibor: Gyarmatosításés kiengesztelődés – Óslakoshagyomány Kanadában.)

A 2000-es évekbe lépő Európa – legfőképpen annak nyugati és északi fele – a békés posztindusztriális ipari-gazdaság stabilizáló hatású sikerének és a posztmodern jóléti életmód gyakorlati eredményeinek nem várt együttes fejleményeivel kellett, hogy szembenézen. A posztindusztriális munkaerőpiac szétszakadt magasan képzett, jól fizetett középosztálybeli, és alacsony képzett, szolgáltatói harmadik szektor-béli kiszolgáló, nem kevésbé már a hetvenes évek óta bevándorlókból álló munkavállalói szegmensekre. A fejlődés gazdasági, orvostudományi és egészségügyi-szociális együttes aspektusai meghosszabbították Európa lakosságának várható és tényleges élettartamát. Ezzel egyidejűleg kialakították a felnövekvő fiatal- és középgeneráció életstratégiájában a hosszú életre és tartósan magas életminőségre berendezkedni kívánó posztmodern életformát – azaz a gyermekvállalás elhalasztását, csökkentését vagy elutasítását, valamint szingli-lét és az alternatív családformák elfogadottságát. Így egy új demográfiai helyzet jött létre Európa és az EU országaiban, melynek jellemzője az ún. demográfiai korfa idős-tartományának gazdagodása, s ugyanakkor a gyermek-és ifjúsági kor-utánpótlás szűkülése:

Philippe Fargues, a CARIM (Euro-Mediterranean Consortium for Applied Research on International Migration) igazgatója szerint ez „a demográfiai változás hamarosan a fenntartható fejlődés és a szociális jólét akadályává lehet Európában. Hiszen – mint hangsúlyozza – az évtizedek óta tapasztalható alacsony születési ráta a munkaerő-piaci új belépések számának csökkenését jelenti, s ugyanakkor az alacsony termékenység és a meghosszabbodott élettartam pedig a nyugdíjasok számának növekedését eredményezi. Így az Euro-Mediterrán bevándorlás-kutatói konzorcium vezetője arra a következtetésre jut, hogy „így sokan ismét kívánatosnak tartják a gazdasági bevándorlást, mint a lehetséges megoldások egyik tényszerjét.”

E megoldás spontán folyamatának tanulni is lehetünk, hiszen másfél évtizeddel az új évszázad-évezred kezdetét követően Európa déli periferiáján és annak közvetlen és távolabbi, de szárazföldi közelében ezzel ellentétes gazdasági-politikai és demográfiai folyamatoknak lehetünk tanúi.